

Europarlamentaras
Justas Vincas PALECKIS

ŽALIASIS KODEKSAS

Šią iniciatyvą remia:

aktorius Regimantas Adomaitis,
kuriam labiau patinka į darbą važiuoti ne automobiliu,
bet troleibusu;

dainininkė Erica Jennings,
kuri visus mus kviečia rūšiuoti atliekas ir važinėja dviračiu;

muzikantas Jurgis Didžiulis,
kuris mieliau renkasi dviratį vietoj automobilio;

renginių vedėjas Giedrius Masalskis,
kuris pasirinko ekologišką,
elektra ir benzinu varomą automobilį;

Rašytojas Marius Ivaškevičius,
kuriam daug labiau patinka vaikščioti pėsčiomis;

Žurnalo „Moteris“ redaktorė Gražina Michnevičiūtė,
kuri kasmet leidžia specialių žurnalo numerį,
skirtą taupiesiems;

akademikas Jurgis Vilemas,
kuris, apsistodamas viešbučiuose,
prašo kasdien nekeisti rankšluosčių;

rašytojas Jeronimas Laucius,
kuris ne tik pats taupo,
bet ir leidžia knygas apie energijos taupymą.

Tikimės, kad mūsų,
taupančiųjų sau ir gamtai, nuolat daugės.

PADĖKIME ŽEMEI – PADĖKIME SAU!

Iškart pasakysiu: šis kvietimas – pensininkui ir studentui, mokytojui ir gydytojui, verslininkui ir moksleiviui – keitėsi.

Prieš keletą mėnesių, pasitaręs su draugais Vilniuje ir Briuseulyje, sumaniau pradėti akciją **Padėkime Žemei – pradėkime nuo savęs. Keiskime gyvenimo būdą!** Galvojau, kaip kiekvienas iš mūsų galėtų prisidėti prie klimato kaitos, tos naujausios žmonijos rykštės, stabdymo? Tuomet ir sumąščiau šį devizą. Jį aptarėme ir pasiūlėme, ką galėtų padaryti kiekvienas iš mūsų.

Ir kaip tik tuo metu atsėlino krizė, sujaukusi daugelio planus. Gal ir ši akcija netenka prasmės, kai ateina sunkmetis, kai daugeliui nebe klimato kaita, o išgyvenimas rūpi? Bet juk keisti gyvenimo būdą – gyventi kukliau, taupiau – kaip tik labiausiai ir reikėtų, kai ekonomikoje gresia „kietas nusileidimas“! Todėl ir pakoregavome kvietimą keistis: **Padėkime Žemei – padėkime sau!** Paskaičiavome, kiek vieno ar kito patarimo įgyvendinimas galėtų sutaupyti pinigų (per metus susidarytų gana apvali 3000 litų suma). Keletas laiškų, atsiųstų į tinklalapį, patvirtino, kad pasukome teisingu keliu. Juk mūsų devizą galima perskaityti ir savaip: **Padėkime sau – tuo pačiu ir Žemei.**

Mintys, pasiūlymai, kaip taupyti vis labiau brangstančią energiją, kitus resursus, kitaip sakant, savo lėšas, o kartu ir saugoti gamtą, mažinti šiltnamio efektą, virto nedidele knygele, kurią

pavadinau „Žaliojo kodeksas“. Jis gimė ilgai brandintas: pasinaudojau tuo, ką sužinojau dirbdamas Europos Parlamento Aplinkosaugos bei laikinajame Klimato kaitos komitetuose, pasitiekiau ir savo, ir draugų patirtį.

Gal kam pasirodys, kad kai kurie „Žaliojo kodekso“ principai nereikšmingi, verti mažai dėmesio. Tarkim, kad ir kvietimas nepalikti lašančio čiaupo. Galime pakartoti mano eksperimentą: 1 litras vandens prilaša per penkiolika minučių, per valandą – jau 4 litrai, per parą – apie 100 litrų, o per mėnesį – jau 3000 litrų! Jei taip laša iš karšto vandens čiaupo, tai netenkame beveik 50 litų. O kiek reikėjo sunaudoti energijos vandens pašildymui, vandens siurbliams? Kiek be jokio reikalo pakenkėme gamtai, į atmosferą išmetėme CO₂? Taigi, smulkmenų nėra. Ne veltui sakome, kad lašas po lašo ir akmenį pratašo. Dėkime tuos „nepratašytus“ akmenis į mūsų taupumo, į mūsų geresnio gyvenimo, į Žemės išsaugojimo, jos atities rūmą.

Žemė – žmonių planeta. Ir visų, kam tik įžiebta šventa gyvybės ugnis. Ji mūsų ir lopšys, ir rūmai, ir visa tai, kas už horizonto. Rūpintis ja, vadinasi, pagal galimybes rūpintis visur ir visada tuo, kas priklauso mums visiems ir tuo, kas supa vien tave. Žemei, planetos išlikimui grasina klimato atšilimas, kelia pavojų energijos resursų besaikis naudojimas, ekologinės problemos. Per 100 amžių Žemės temperatūra pakilo vienu laipsniu. Tiek pat Europoje – per vieną XX amžių. Ledynai tirpsta rekordiniu greičiu, dėl to kyła jūros vandens lygis, dažnėja audros ir potvyniai. Ir tai tik pradžia. Numatoma, kad XXI amžiuje temperatūra kils dar 2–7 laipsniais. Pasėkmės būtų tragiškos.

Dėl klimato atšilimo jau šiandien du milijardai žmonių gyvena regionuose, kuriuose trūksta vandens. 2025 metais jų bus daugiau kaip 5 milijardai. Dėl besaikio gamtos turtų naudojimo nuolat daugėja badaujančių žmonių, ateityje šimtams milijonų grės bado mirtis. Visa tai gali sukelti didžiulius migracijos srautus, skatinti visuomenės ir politikos radikalėjimą, aštrius konfliktus dėl senkančių išteklių.

Todėl Europos Sąjunga skelbia: šiandien didžiausia grėsmė žmonijai – klimato kaita! Taip, terorizmas, branduolinis ginklas ir jo plitimas, žiaurūs, drebinantys pasaulį karai – visa tai baisūs dalykai. Tačiau turime galimybių juos įveikti, jie nėra fatališkai neišvengiami. Kitaip su klimato kaita. Nestabdoma ji palies – ir visai greitai – kiekvieną žmogų, gyvenantį bet kurioje pasaulio valstybėje, kiekviename kontinente. Tik kartu mes galime sustabdyti klimato kaitą. Tai mes, žmonės, sukeliamo klimato pokyčius, nuodijame gamtą, gyvūnus ir save, grėsmingai didiname šiltnamio efektą. Liko akimirka – gal koks dešimtmetis – kai dar galime sustabdyti pokyčius, kurie vėliau gali tapti negrįžtami. Žmogus susargdino planetą, žmogus privalo ją pagydyti, t.y. keisti gyvenimo būdą, įpročius, gyventi taupydamas gamtos resursus, tuo pačiu praturtindamas save.

Pasak apklausų, 80 proc. europiečių supranta kovos su klimato kaita svarbą. Tačiau tik kas antras iš mūsų pasirengęs pats kažko atsisakyti, kažką paaukoti, kad sumažintume šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakas. Tai kelia nerimą. Vadinausi, kas antras galvoja tik apie save. Jeigu ši tendencija išliks, dabartiniams dvidešimtmečiams tikriausiai dar bus lemta gyventi daugmaž normaliam pasaulyje. Bet jų vaikams, o ypač

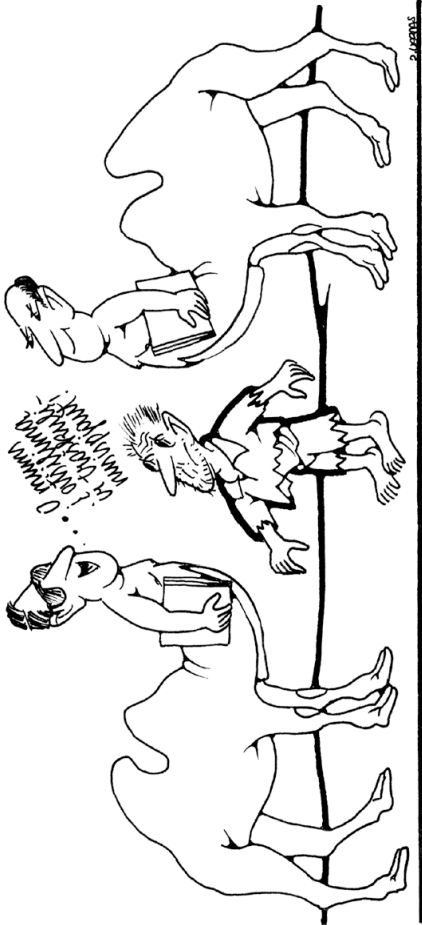
vaikaičiams, žemė gali virsti karščiu alsuojančiu rutuliu, kur tautos ir žmonės vėl kruvinai pešis – šį kartą dėl vietos po ne-svilinančia saule, dėl tragiškai mažėjančių vandens ir maisto išteklių. Ir negailės jie mums skaudžių žodžių už abejingumą, neribotą pelno troškimą, švaistūnišką gyvenimo būdą.

Europos Sąjunga buvo, yra ir privalo išlikti lydere stabdant klimato kaitą ir kartu stiprinant tarptautinį saugumą. Kiekviena sąjungos valstybė, įsipareigojo iki 2020 metų 20 proc. sumažinti į atmosferą išmetamo CO₂, o 20 proc. energijos išgauti iš atsinaujinančių šaltinių. Tai yra konkreti kova su klimato kaita ir dėl išradingumo, sumanumo sutaupyti milijardai.

O kas yra ta ES? Europos Sąjunga – tai mes. Tad pradėkime nuo savęs. Prisiminkime: tam, kad pagamintume produkcijos vienetą, Lietuvoje sunaudojame 4 kartus daugiau elektros energijos negu senosiose Europos Sąjungos šalyse. Pagal energijos imlumą mes kartu su Bulgarija – paskutiniai Europos Sąjungoje. Nebebūkime švaistūnais, ypač dabar – ekonominės krizės akivaizdoje, energijos šaltinių brangmetyje.

Taip, daug gali padaryti Vyriausybė, Seimas, stambiosios įmonės, verslininkai, nevyriausybinės organizacijos, žiniasklaida... Bet ne mažiau – kiekvienas iš mūsų. Tai nereiškia, kad turime sugrįžti į akmens amžių ar sulįsti į urvus. Tai reiškia, kad galime ir privalome keisti gyvenimo būdą taip, kad pasinaudodami savo išradingumu, kitų patirtimi, gyventume taupiau, sveikiau ir turtingiau.

Susitikimuose įvairiose Lietuvos vietose, ypač mokyklose, dažnai sulaukiu klausimo: ar aš pats pakeičiau savo įpročius, ar

pasirinkau „žalią“ gyvenimo būdą? Atsakau, kad stengiuosi, ven-
giu automobilio ir šeimos narius, bendradarbius raginu tai da-
ryti. Briuselyje gyvenu netoli Parlamento, todėl po ilgos darbo
dienos pasivaikščioti 20 min. pėsčiomis – vienas malonumas.
Vilniuje nuo namų iki savo biuro Pylimo gatvėje (apie 2,5 km),
o iš ten iki Seimo rūmų (dar tiek pat) visada einu pėsčias. Ma-
no požiūris: Vilnius – nedidelis miestas, jo centrinėje dalyje
geriausia vaikščioti pėsčiomis. Tik norėdami patekti į Antakal-
nio galą, Fabijoniškes ar Lazdynus, jau neapsieisime be visuo-
meninio transporto ar automobilio. Ėjimas pėsčiomis, važiavi-
mas dviračiu ar visuomeniniu transportu mane tikrai traukia
labiau, nei automobilis. Nesiskiriu su žingsniamačiu, leidžian-
čiu sužinoti, kokį atstumą nueinu. Per dieną vidutiniškai nuei-
nu 10 km (paskaičiavau, kad per metus „nueinu“ nuo Vilniaus
iki Briuselio ir atgal). Galit ir jūs pasiskaičiuoti, kiek aš sutau-
pau kurui!

Mano biuras Briuselyje – 13 aukšte. Bent kartą per dieną
užlipu laiptais. O Strasbūre – tik 7 aukšte, tad liftu tenai sten-
giuosi naudotis kuo rečiau. O namuose, nuolat apsidairyda-
mas, po kiek laiko atradau, kad mažėja mano sąskaitos už elek-
trą ir šildymą. Pamėgau apie tai galvoti pats, kilo noras tuo
pasidalinti su jumis.

Gamtai padedu ir sodindamas medelius, ypač pastaraisiais
dešimtmečiais, esu pasodinęs daug – spygliuočių, kaštonų, ber-
žų, ąžuolų, vaismedžių. Žinoma, visada galima gyventi dar „ža-
liau“, dar taupiau ir draugiškiau gamtai. Todėl ir atsirado šis
„Žaliasis kodeksas“.

Būsiu laimingas, jei kai kas iš šio kodekso pasirodys Jums priimtina, jeigu pasinaudodami juo sutaupysite lėšų, kurias iki šiol dėl neapdairumo permokate atsiskaitydami už elektrą, dujas, šildymą, vandenį, kurias prarandate vengdami kiek ilgiau pažingsniuoti pėstute. Būsiu dar laimesnis, jeigu papildysite „Žaliąjį kodeksą“ savo paties surastais būdais, jei aprašysite savo naująjį patyrimą. Rašykite apie tai adresu *biuras@paleckis.lt*.

Visada prisiminkime, kad neturime nei atsarginės Lietuvos, nei atsarginės planetos, nei kokio gero „dėdės“, kuris kas mėnesį įdėtų mums į piniginę kokią pinigėlį. Save praturtinti ir išsaugoti gamtą galime tik mes patys.

Linkintis nuoširdaus bendravimo,
išradingumo ir sėkmės

JUSTAS VINCAS PALECKIS
Europos Parlamento narys

SUTAUPYTA ENERGIJA – ENERGIJA TAVO ATEIČIAI. DOVANOKIME JĄ SAU

Pasitarę su ekspertais, paskaičiavome, kaip kai kurių šių pasiūlymų įgyvendinimas galėtų pastorinti mūsų pinigines. Žinoma, patarimai skirti daugiausia tiems, kurie iki šiol gyvena nelabai galvodami apie aplinkosaugą, racionalų resursų naudojimą. Paremėinkit ir jūs paskaičiuoti, kiek pasinaudoję vienu ar kitu pasiūlymu jūs sutaupote. Mūsų nuomone, gyvendami pagal „Žaliąjį kodeksą“, galime sutaupyti apie 3000 litų per metus, tuo pačiu išsaugoti mūsų Žemę, mūsų Lietuvą sau ir ateities kartoms.

- **Sumažinkime šildymą.** Sumažinę temperatūrą tik 2° C galime per metus 200–400 Lt sumažinti savo šeimos sąskaitą už elektros energiją ir išvengti apie 600 kg CO₂ išmetimo į atmosferą. Be to, apgalvotas užsigrūdinimas apsaugo nuo peršalimo ir kitų ligų. Artėjant žiemai nusipirkime vilnones kojines ir megztinį – tai ir madinga, ir naudinga. Vilkėdami šiltus drabužius, galėsime sumažinti namuose radiatorių temperatūrą ir nesusalti.

Sutaupome
200–400 Lt
per metus

- **Nustatykite šilumos termostatą** taip, kad naktį ir tada, kai nesame namie, temperatūra būtų žemesnė, o kai pabundame, ji ir vėl būtų mums tinkama. Taip savo sąskaitas už energiją per metus sumažinsime 150–300 Lt.

Sutaupome
150–300 Lt
per metus

- **Senus langus pakeiskime naujoviškais dviejų stiklo paketų langais.** Tam prireiks šiokių tokių pradinių investicijų, tačiau dvigubai sumažinsime šilumos skverbimąsi pro langus, ir galiausiai šios investicijos atsipirks. Jei pasirinksi geriausius šiuo metu rinkoje siūlomus langus (su medžio rėmais, dvigubu stiklo paketu, užpildytu argono dujomis, dėl to yra maža šilumos emisija), 60 m² ploto buto šildymo sąskaita sumažės 50–100 Lt per mėnesį.
- Sutaupome
600 Lt
per metus
- **Neleiskime šilumai skverbtis iš mūsų namų.** Kai vediname namus, langus atidarykime tik porai minučių, užuot ilgą laiką leisdami išeiti šilumai. Jei visus metus laikysime langus šiek tiek pravirus, energija, kurios reikės sušildyti namus šaltuoju metų laikotarpiu (kai temperatūra +10° C ar žemesnė) išskirs beveik toną CO₂.
- Sutaupome
100 Lt
per metus
- **Įrenkime gerą namų šilumos izoliaciją** – tai vienas efektyviausių būdų sumažinti CO₂ išsiskyrimą į aplinką ir nuolat taupyti energiją. Šiluma, prarandama per sienas, stogą ir grindis, paprastai sudaro apie 50% visos name (bute) netenkamos šilumos. Izoliuokime savo karšto vandens talpyklas bei centrinio šildymo vamzdžius laiptinėje, rūsyje, lauke. Namuose užkamšykime plyšius, užkiškime už radiatorių aliuminio foliją. Neuždenkime užuolaidomis, baldais ar dekoravimo priemonėmis radiatorių, nes šie daiktai sugeria šilumą, todėl mažiau šildomas kambario oras.
- Sutaupome
300 Lt
per metus

- **Perkelkime į kitą vietą šaldytuvą ar šaldiklį** – jei jie stovi šalia viryklės arba boilerio, energijos sunaudojama daug daugiau, negu tuo atveju, kai jie stovi toliau.

Sutaupome
75 Lt
per metus

Taip pat jei juos pastatome šiltoje patalpoje, kur temperatūra siekia 30–35° C, energijos sunaudojimas beveik padvigubėja ir per metus vidutiniškai vietoj 75 Lt sumokama 150 Lt. Per metus šaldytuvai išskiria apie 160 kg, o šaldikliai – net apie 320 kg daugiau CO₂.

- **Reguliariai atitirpinkime seną šaldiklį ar šaldytuvą.** O dar geriau – pakeiskime naujesniu modeliu. Nauji modeliai turi

Sutaupome
apie 75 Lt
per metus

automatinę atitirpinimo funkciją ir vidutiniškai sunaudoja dvigubai mažiau energijos. Sutaupyti apie 75 litus per metus. Pirkdami naują įrangą (ne tik šaldytuvus, bet ir skalbykles, indaploves ir t. t.) rinkimės tuos modelius, kurie pažymėti Europos standarto A++ ženklu, reiškiančiu, kad energijos suvartojimo prasme jie itin taupūs. Be to, palyginkite energijos sunaudojimą ir tarp skirtingų A++ ženklų pažymėtų įrenginių, nes jų duomenys gali skirtis.

- **Skirkime dėmesio įrangos nustatymui.**

Jei šaldytuvo reguliatorių nustatysime mažiausio šaldymo režimu, jis sunaudos mažiau energijos.

Sutaupome
apie 70 Lt
per metus

- **Nedėkime į šaldytuvą karšto arba šilto maisto.** Jei prieš dėdami leisime jam atvėsti, sutaupysime energijos.

- **Patikrinkime, ar ne per karštas vanduo mūsų boileryje.** Boilerio termostato visai nebūtina nustatyti aukštesnei kaip 60° C. Tai galioja ir centrinio šildymo boilerio termostatui. Nepamirškime, kad Europos Sąjungoje namų šildymas sudaro 70% namų ūkių sunaudojamos energijos, o vandens šildymas – dar 14%.
- **Sužinokime, kiek vidutiniškai sunaudoja energijos ir išleidžia CO₂ mūsų namų ūkio prietaisai¹.**
- **Išjunkime šviesą, kai jos mums nereikia.** Savo namuose, koridoriuje ar kambariuose, išjungę 5 lemputes (kai mums jų nereikia) per metus sutaupysime apie 200 litų, o į aplinką išsiskirs apie 400 kg mažiau CO₂.

Sutaupome apie 200 Lt per metus

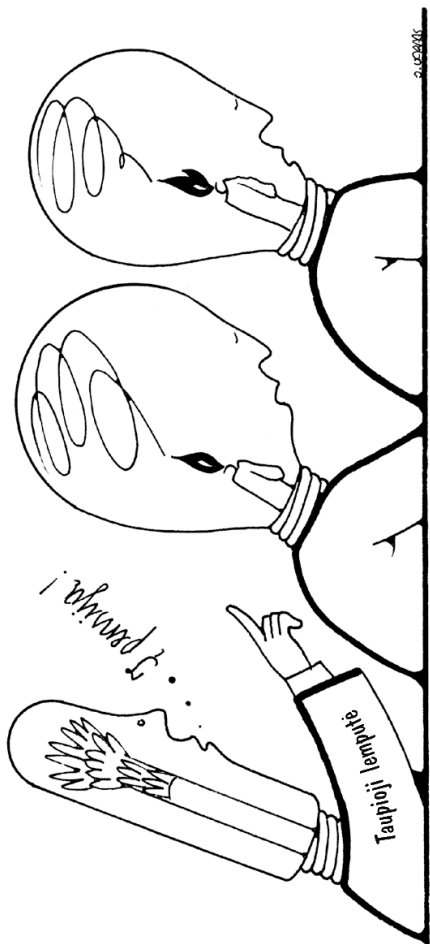
- **Vietoj kaitrinių naudokime energiją taupančias lemputes:** viena tokia lemputė per savo veikimo laikotarpį (10000 valandų) gali mums sutaupyti apie 200 litų ir sumažinti CO₂ išlakas 400 kg. Energiją taupančios lemputės brangesnės, tačiau dėl ilgaamžiškumo jas naudoti yra pigiau.

Sutaupome apie 200 Lt per metus

- **Nepalikime elektros prietaisų budėjimo režimu** – naudokime prietaiso funkciją „įjungti/išjungti“. 3 valandas per parą veikiant televizoriui (vidutiniškai tiek laiko europiečiai skiria televizijos laidų žiūrėjimui), o likusias 21 val. laikant jį budėjimo režimu, 66 Lt per metus permokame už

Sutaupome apie 66 Lt per metus

¹ http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/pdf/table_appliances_lt.pdf

energiją, kuri sunaudojama būtent budėjimo režimui. Išeidami iš darbo išjunkime visus elektros prietaisus.

- ❶ **Išjunkime iš lizdo mobiliojo telefono kroviklį**, kai jo nenaudojame. Net neprijungtas prie telefono jis naudoja elektros energiją. Paskaičiuota, kad 95% visos pakrovimui

Sutaupome apie 20 Lt per metus

reikalingos energijos iššvaistoma nuolat laikant kroviklį įjungtą į elektros lizdą, tai apytikriai sudaro 20 litų per metus.

- ❷ **Nepiktnaudžiukime vis labiau į madą įeinančiais kondicionieriais.** Jie – tikri energijos édrūnai. Kambariui skirto vidutinio oro kondicionieriaus galia – 1000 vatų. Per valandą jo CO₂ išlakos siekia 650 g, o jo išlaikymas per tą pačią valandą kainuoja vidutiniškai 35 centus. Nuolat veikiantis kondicionierius per metus sunaudos energijos už 3000 litų. Alternatyva jiems gali būti oro vėdintuvai (ventiliatoriai). Oro kondicionierius pasistenkime naudoti kuo rečiau, o juos pirkdami rinkimės labiausiai elektros energiją taupančius modelius.

- ❸ **Nesiriškime vasarą kaklaraiščio.** Kūno temperatūra bus žemesnė, gal nereikės naudotis kondicionieriumi ir ten, kur jis įrengtas.

- ❹ **Rinkimės laiptus, o ne liftą, kai galime ir jei galime.** Sveikam žmogui papildomas fizinis krūvis tik į naudą. Medikai teigia, jog kasdien užlipdamas į 6 aukštą, gali per metus numesti apie 5 kg. Tegu liftu naudojasi tik tie, kuriems tai rekomendavo gydytojai.

- ❺ **Pereikime prie „žaliosios“ elektros energijos** kur tai įmanoma. Taip padėsime didinti atsinaujinančios energijos

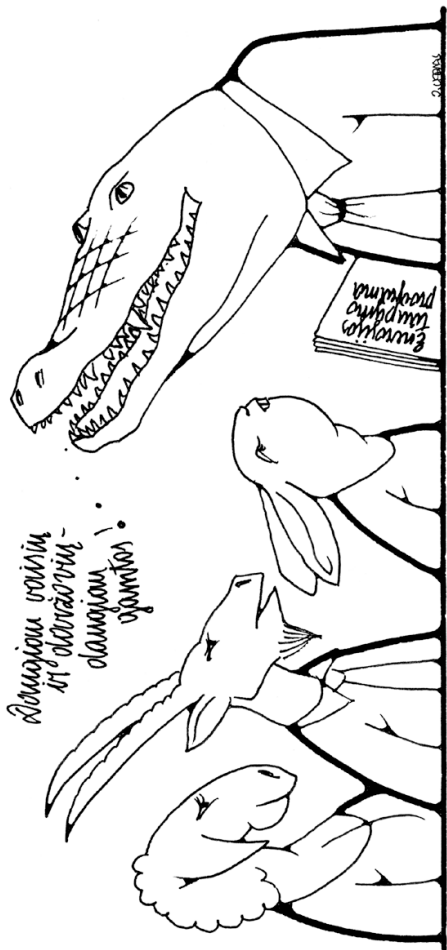

Neat
kveivika
paukera namiti!

šaltinių naudojimą. Šiuo metu apie 14% elektros energijos Europoje ir tik apie 10% Lietuvoje išgaunama iš aplinkai nekenkiančių, atsinaujinančių šaltinių: vėjo, vandens, medienos, biodujų, geoterminių, saulės šviesos. Paklausa sukuria pasiūlą! Be to, pagalvokime apie saulės kolektorius, saulės energiją perdirbančių plokščių pritvirtinimą prie mūsų namo, vasarnamio ar sodo namelio stogo.

- **Pasistenkime nenaudoti pustuščių skalbyklių ir indaploviių.** Jei naudojame jas tik pusiau užpildę, nepamirškime įjungti ekonominio režimo funkciją. Be to, visai nebūtina nustatyti itin aukštos temperatūros. Šiuolaikinės valymo priemonės tokios efektyvios, kad jas naudojant skalbti ar plauti indus galima žemoje temperatūroje.
- **Džiovykles pasistenkime naudoti tik tada, kai tikrai būtina.** Kiekvienas džiovavimo ciklas išskiria į aplinką per 3 kilogramus CO₂. Geriausia džiovinti drabužius natūraliu būdu: mūsų drabužiai ilgiau mums tarnaus.
- **Virinkime mažiau vandens.** Jei vandens užvirsimė tik tiek, kiek mums reikia arbatos puodeliui, sutaupysime daug energijos. Jei visi europiečiai kaskart užvirintų tik tokį vandens kiekį, kokio jiems reikia, ir per dieną bereikalingai neužvirintų bent litro vandens, sutaupytos energijos užtektų apšviesti trečdaliui Europos gatvių.
- **Gamindami valgį, uždenkime puodą dangčiu.** Taip sutaupysime daug energijos, reikalingos paruošti patiekalui. Dar geriau naudoti garpuodžius: jie padeda

Sutaupome apie 120 Lt per metus

sutaupyti iki 70% elektros energijos. Jeigu naudotume vien tikrai juos, per metus sutaupytume net 120 litų!

- **Pirkime sezoninius ir vietinius produktus.** Taip išvengsime produktų transportavimo būtinybės.
- **Stenkimės valgyti daugiau vaisių ir daržovių, mažiau mėsos.** 1 kg mėsos išauginimui reikia mažiausiai 10 kg daržovių ir apie 500 litrų gėlo vandens.
- **Prauskimės po dušu, užuot maudęsi vonioje.** Tam prireikia maždaug 5 kartus mažiau vandens – sutaupome 2,4 lito kiekvieną kartą besiprausdami. Norėdami sutaupyti dar daugiau energijos, venkite stiprios srovės, naudokite dušo galvutes, taupančias srovę. Jos nebrangios ir tokios pat patogios, kaip įprastos.
- **Užsukime čiaupą.** Jei valydamiesi dantis užsuksime vandens, sutaupysime keletą litrų vandens. Iš čiaupo lašantis vanduo per mėnesį gali pripildyti visą vonią. Dėl lašančio vandens prarandame 2,5 lito per mėnesį, todėl pasistenkime, kad čiaupai visada būtų gerai užsukti.

RŪŠIUOKIME ATLIEKAS, TAUPLYKIME

- **Parduokime panaudotą stiklo tarą ar išmeskime į tam skirtus konteinerius, atskirkime popierių bei kartoną, plastmasę ir skardines nuo kitų atliekų.** Perdirbus vieną aliuminio skardinę sutaupoma 90% energijos, sunaudojamos pagaminti naujai skardinei, perdirbus 1 kg aliuminio neišsiskiria 9 kg CO₂ išlakų! 1 kg perdirbtos plastmasės neleidžia išsiskirti 1,5 kg CO₂, 1 kg stiklo – 300 g CO₂, 1 kg perdirbto popieriaus padeda išvengti 900 g CO₂ ir metano išlakų.
- **Mažinkime atliekų kiekį.** Dauguma mūsų perkamų produktų vienaip ar kitaip daro įtaką šiltnamio efektą sukeliančių dujų išsiskyrimui, pvz. per gamybos ir platinimo procesus. Nešiodamiesi priešpiečius daugkartinio naudojimo, o ne vienkartinėje dėžutėje, sutaupote energiją, kurios reikia naujoms vienkartinėms priešpiečių dėžutėms pagaminti.
- **Pirkinių maišelius naudokime keletą kartų.** Naudodami ne vienkartinius pirkinių maišelius ar krepšius sumažinsime atliekų kiekį. Sąvartyne atsidūrę maišeliai ne tik išskiria į atmosferą CO₂, bet dažnai dar ir teršia gruntinį vandenį ir dirvą.
- **Paprastos produktų pakuotės.** Rinkimės, jei įmanoma, produktus įpakuotus paprastai, negausiai ir neįmantriai.

- **Prekių talpos.** Pirkdami buitinės chemijos reikmenis, ieškokime tokių, kurių talpas galima pakartotinai papildyti.
- **Pirkime protingai:** vienam 1,5 l buteliui pagaminti reikia mažiau energijos, jis užima mažiau vietos, nei trys 0,5 l buteliukai.
- **Taupykite popierių.** Spausdinkime ant abiejų popieriaus lapo pusių. Pasirinkime mažesnę spausdinamo teksto raidžių dydį. Naudokime perdirbtą popierių. Prieš spausdindami dokumentą ar elektroninį laišką pagalvokime, ar mums tikrai to reikia. Vienas europietis per mėnesį vidutiniškai sunaudoja apie 20 kg popieriaus!
- **Rūšiuokime organines atliekas.** Sąvartynai išskiria maždaug 3% ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakų – dėl metano, išsiskiriančio pūvant organinėms atliekoms. Perdirbdami organines atliekas arba tręšdami jomis savo daržus ir sodus galite padėti spręsti šią problemą! Tik pasistenkite tręšti tinkamai, kad organinės atliekos pūdamos turėtų užtektinai deguonies. Priešingu atveju jūsų trąšos išskirs metaną ir bjauriai dvoks.

KELIAUKIME TAUSODAMI APLINKĄ IR PINIGINĘ

- **Išbandykime šiuos būdus vykti į darbą:** važinėkite visuomeniniu transportu, važiuokite dviračiu, eikite pėsčiomis, važiuokite vienu automobiliu su šeimos nariais ar kaimynais, jei įmanoma, dirbkite namie (nuotolinio darbo principu). Su kiekvienu automobilio sudegintu litru degalų į aplinką išsiskiria daugiau kaip 2,5 kg CO₂.
- **Ypač stenkimės vengti trumpų kelionių automobiliu,** nes degalų sąnaudos ir CO₂ išlakos yra neproporcingai aukštos, kai variklis dar nesušilęs. Tyrimai rodo, kad maždaug pusės pasivažinėjimų mieste atstumas nesiekia nė 3 km, o juk tokį atstumą galima drąsiai įveikti dviračiu arba pėsčiomis.
- **Automobilį stenkimės plauti rankomis** arba naudodami suslėgto vandens srovę, užuot naudojęsi automatinėmis plovyklomis, nes pastarosiose sunaudojama daug daugiau elektros energijos ir vandens.
- **Rinkimės ekonomišką automobilį.** Jei ruošiamės įsigyti ar keisti automobilį, atkreipkite dėmesį į jo degalų sąnaudas. Pagal Europos teisės aktus, automobilių gamintojai salonuose ir reklamose privalo pateikti informaciją apie savo siūlomų automobilių CO₂ išmetimą ir degalų sąnaudas. 100 km sunaudojantis tik 5 l kuro automobilis, per metus į aplinką gali išmesti maždaug 750 kg mažiau CO₂, negu

mūsų dažnai naudojami apie 8–10 l kuro sunaudojantys automobiliai.

- **Įsitikinkime, kad padangų oro slėgis tinkamas:** jei jis yra puse atmosferos žemesnis už normą, dėl atsiradusio pasipriešinimo toks automobilis sunaudoja 2,5% daugiau degalų ir išskiria 2,5% daugiau CO₂.
- **Pasistenkime naudoti mažo klampumo variklio alyvą.** Ji geriau už įprastą alyvą sutepa judančias variklio dalis, ir mažina trintį. Geriausios alyvos degalų sąnaudas ir CO₂ išmetimą gali sumažinti daugiau kaip 2,5%.
- **Nepalikime ant mašinos stogo tvirtinamos bagažinės, kai ji tuščia.** Degalų sąnaudos ir CO₂ išlakos gali padidėti iki 10% dėl padidėjusio oro pasipriešinimo ir papildomo svorio.
- **Nevažinėkime greitai** – sunaudosime mažiau degalų ir išsiskirs mažiau CO₂. Važiavimas didesniu nei 120 km/val. greičiu kuro sąnaudas padidina iki 30%, lyginant su važiavimu 80 km/val. greičiu.
- **Ar esame girdėję apie ekologišką vairavimą?** Jis padeda degalų sąnaudas sumažinti 5%. Stenkimės pajudėti iš vietos kuo ramiau, kuo anksčiau junkime aukštesnes pavaras, stenkimės važiuoti tolygiai.
- **Taupiai naudokime oro kondicionierių,** jis kuro sąnaudas ir CO₂ išlakas padidina maždaug 5%. Kai salone labai karšta, kelioms minutėms praverkime langus, tada užverkime ir įjunkime kondicionierių. Šitaip sutaupysime degalų, užuot pastoviai vėsindami saloną oro kondicionieriaus pagalba.

- **Keliaukime traukiniais!** Vienam asmeniui važiuojant automobiliu išsiskiria tris kartus daugiau CO₂ vienam kilometrui nei tuomet, kai važiuojama traukiniu.
- **Ieškokime alternatyvų skrydžiams lėktuvu.** Skrydis iš Vilniaus, pavyzdžiui, į Berlyną ir atgal išskiria 200–250 kg CO₂ vienam žmogui. Skrydžiai – vienas sparčiausiai augančių pasaulyje CO₂ išlakų šaltinių. Jei kur nors skrendame, pagalvokime, apie anglies dvideginio išlakas. Yra organizacijų¹, kurios apskaičiuos tų išlakų dydį ir investuos mūsų paaukottus pinigus į atsinaujinančios energijos šaltinių kūrimą.
- **Nupirkime sau ir draugams po žingsniamatį** – renkime su draugais konkursą „Šiandien nuėjau ... km!“ Pora kilometrų – silpnai, 5–6 km – jau vidutiniškai, 10 km ir daugiau – jau visai gerai!

¹https://www.atmosfair.de/index.php?id=5&no_cache=1&L=3

DALINKIMĖS VIENI SU KITAIŠ MINTIMIS APIE APLINKOSAUGĄ IR ENERGIJOS TAUPYMĄ

- **Sužinokime** daugiau kaip sustabdyti klimato kaitą. Savo žinias paverskime darbais.
- **Priminkime** savo šeimos nariams, draugams, aplinkiniams, jog energiją taupančios prekės ir daiktai greičiausiai atsiperka, o svarbiausia – neteršia aplinkos ir taupo energiją. Skatinkime visus keisti gyvenimo būdą.
- **Paklauskime politiko**, už kurį balsavome, kaip jis tausoja aplinką. Pasiūlykime jam skleisti aplinkosauginius patarimus.
- **Kreipkimės** į radiją, televiziją, laikraščius ir prašykime, kad kurtų daugiau laidų, rašytų daugiau straipsnių apie taupymą, klimato kaitą ir kaip ją galima sustabdyti.
- **Tapkime** Lietuvos ir tarptautinių organizacijų, judėjimų, siekiančių sustabdyti klimato kaitą, nariais¹.

¹**Aplinkosauga.lt portalas:** <http://www.aplinkosauga.lt>

Kauno regioninė energetikos agentūra: <http://www.krea.lt>

Energy saving trust organizacija: <http://www.energysavingtrust.org.uk/>

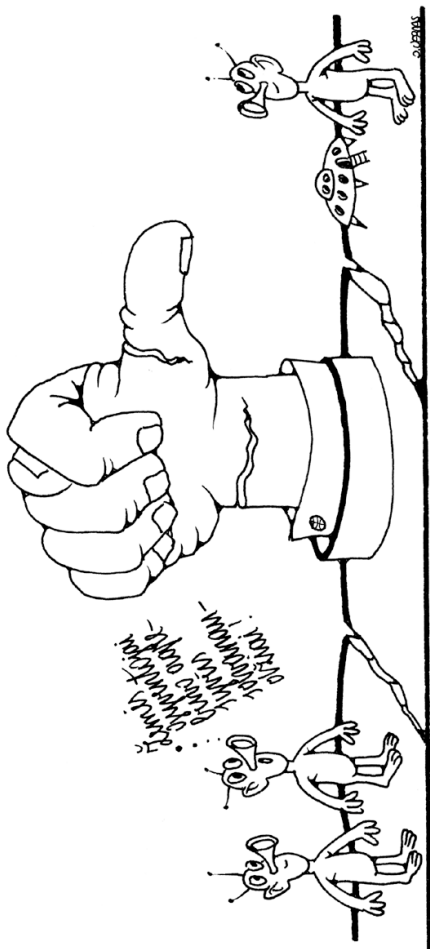
Europos Komisija: http://ec.europa.eu/environment/index_en.htm

mobGAS©: <http://mobgas.jrc.it>

Tvari Energetika Europai: <http://www.sustenergy.org>

Justas Paleckis, europarlamentaras: <http://www.paleckis.lt>

Alas Goras, Amerikos aplinkosaugos aktyvistas: <http://www.algore.com/>

- 🌱 **Organizuokime arba dalyvaukime** eisenose, akcijose, atkreipiančiose dėmesį į klimato kaitą.
- 🌱 **Pasodinkime medį. Pasodinkime daug medžių.** Vienas medis per metus vidutiniškai sugeria maždaug 6 kg CO₂, tad per 40 metų jo sugeriamas CO₂ kiekis siekia 250 kg.
- 🌱 **Prisijunkime prie šios akcijos.** Papildykime šiuos patarimus savais.
- 🌱 **Pasidalinkime savo patirtimi,** kaip keičiame savo įpročius ir gyvenimo būdą, tausodami gamtą ir jos išteklius.

NAUDINGA ŽINOTI

- 🌱 Ekonomišškai stipriausios pramoninės pasaulio valstybės Didžiojo aštuoneto susitikime Hokaido Toyako (Japonija) 2008 metais įsipareigojo iki 2050 m. per pusę sumažinti anglies dioksido išmetimą.
- 🌱 Europos aplinkos agentūra nustatė didžiausius klimato kaitos kaltininkus Europos Sąjungoje. Energijos gamybos sektorius tarša sudaro 31% viso išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, transporto sektorius – 19%, namų ūkių ir paslaugų sektorius – 15%, statybų pramonės – 13%, žemės ūkio – 9%, pramonės – 8%, atliekų sektorius – 3%.
- 🌱 Tarptautinė energetikos agentūra prognozuoja, kad iki 2030 m. energijos poreikis pasaulyje padidės mažiausiai 60%.
- 🌱 Apie trečdalį energijos vartotojų ES sudaro transportas, o

transporto sektorius beveik visiškai (97%) priklauso nuo kuro iš naftos produktų (benzino ir dyzelino).

- 80% Europos gyventojų gyvena miestuose, kuriuose išmeta ma 40% visų su transportu susijusių teršalų, o eismo spūstys, kurios taip pat daugiausia susidaro miestų teritorijose, kainuoja ES apie 1% BVP.
- Pusė visų Europos piliečių važiuojamų atstumų yra trumpesni nei 5 km.
- Nuo 2001 m. iki 2006 m. krovinių vežimas geležinkeliu ir vandens keliais sumažėjo, o vežimas sausumos keliais – energijos sunaudojimo ir taršos požiūriu mažiau efektyviu transportu – padidėjo nuo 74,9% iki 76,7%.
- Skrydžių ES viduje skaičius 1995–2004 m. išaugo 49%. 1990–2005 m. 79% padidėjo oro transporto išmetamas anglies dioksido kiekis.
- Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos duomenimis Europa yra svarbiausias pasaulio turizmo regionas. 2006 m. 55% visų tarptautiniu mastu turistų aplankytų vietų buvo Europoje.
- Daugiau kaip 30% pasaulio sausumos yra apaugę miškais, kuriuose auga ir gyvena daugiau kaip du trečdaliai visų Žemės augalų ir gyvūnų rūšių. Šie miškai sugeria apie 30% per metus išmestų šiltnamio efektą sukeliančių dujų.
- CO₂ gali būti saugomas ne mažesniame kaip 800 m gylyje (kuriame dujos įgauna beveik skystą pavidalą), baigtuose

eksploatuoti arba beveik tuščiuose naftos arba dujų telkiniuose, akmens druskos sluoksnyje arba giliose sūraus vandens gyslose. Elektrinė su anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijomis tam pačiam elektros kiekiui pagaminti sunaudoja 10–40% daugiau pirminės energijos.

- Anglijoje atliktas tyrimas rodo, kad pramonės zonose, kur oras ir maistas užteršti, gyvena daugiau nutukusių žmonių.
- Per 70% visos dirbamos žemės pasaulyje skirta gyvuliams auginti. Gyvulininkystė, ypač karvių auginimas, šiandien lemia 18% šiltnamio dujų išskyrimo. Viso pasaulio transporto pramonė (tarp jų ir lėktuvai ir laivai) išskiria 13,5% šių dujų.
- 70% drėgnųjų Amazonės miškų iškiršta dėl to, kad ten atsirastų ganyklos ar pašarų pasėliai. Dėl nykstančių miškų išskiria 20% šiltnamio dujų.
- Daugelyje pasaulio šalių vanduo tampa strategiškai svarbesniu gamtos ištekliu nei nafta ar dujos. Per artimiausius 30 metų labiausiai vandens stokos subsacharinė Afrika, JAV, Indija ir Kinija. Turtingiausios vandens rezervais 21 amžiuje bus Kanada, Lotynų Amerikos valstybės ir Rusija.
- Skrendant iš Vilniaus į Londoną ir atgal vienam keleiviui tenka 960 kg CO₂ išlakų. Palyginimui – per metus vienam Indijos gyventojui tenka 900 kg CO₂ išlakų.

**Leidiny paruoštas bendradarbiaujant su Europos Komisija.
Daugiau informacijos rasite:**

http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/index_lt.htm